ABORDAREA CONCEPTULUI ŞI CLASIFICAREA REGIMURILOR JURIDICE ACORDATE CETĂȚENILOR STRĂINI ŞI APATRIZILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Svetlana SLUSARENCO,
magistru în drept

Regimul juridic şi statutul juridic al persoanei fizice străine diferă de la stat la stat şi este determinat de numeroşi factori de ordin politic şi economic, de intensitatea şi calitatea raporturilor dintre state. Fără îndoială, legăturile dintre state se dezvoltă în condiții inegale, fapt care se datorează nivelului evolutiv al relațiilor de pace, prietenie şi colaborare dintre ele. Aceasta a dus la elaborarea de către state a diferitelor tipuri de regimuri juridice acordate străinului şi aplicate în funcție de apartenența acestora la unul sau la alt stat.

Volumul drepturilor şi obligațiilor cetățenilor străini şi ale apatrizilor variază de la stat la stat, în funcție de regimul juridic acordat străinilor de către țara-gazdă şi acordurile încheiate între aceste state.

Reținându-ne în domeniul ce ține de regimul juridic oferit de state şi acordurile internaționale cetățenilor străini, încercarea noastră are ca obiect să schițeze, cel puțin, principalele repere care să ne conducă la o înțelegere şi delimitare mai corectă a noțiunilor de „regim juridic" şi „statut juridic" sau „condiție juridică", care sunt categorii distincte. Aceasta cu atât mai mult cu cât în literatura de specialitate aceşti termeni sunt utilizați ca sinonime, deşi ei comportă un conținut diferit.

Pentru a clarifica această chestiune, trebuie să pornim de la expunerea părerilor diferiților autori privind definirea termenilor de *regim juridic, statut juridic* şi *condiție juridică.*

Este necesar a menționa că în literatura juridică este înaintată părerea, potrivit căreia regimul juridic e privit ca sinonim cu statutul juridic. Părtinitorii acestei afirmații sunt unii doctrinari din Republica Moldova, precum E.Serbenco, O.Balan, care susțin că regimul sau statutul juridic al străinilor reprezintă totalitatea drepturilor şi obligațiilor pe care străinul le are pe teritoriul unui stat, în temeiul legislației acestuia şi al convențiilor internaționale la care el este parte[1], precum şi savanți din Rusia, printre care L.N. Galenskaia[2], V.I. Kisili şi V.P. Pastuhov,[3] care consideră, de asemenea, că regimul juridic al cetățenilor străini şi al apatrizilor reprezintă totalitatea drepturilor şi obligațiilor.

În viziunea autorului M.Antonescu, regimul juridic aplicabil străinului – persoană fizică de către legea statului-gazdă reprezintă un conglomerat de drepturi şi obligații specifice raporturilor juridice ale străinilor, care aparțin diferitelor ramuri de drept şi care alcătuiesc ceea ce în doctrină poartă denumirea de „condiție juridică a străinului".[4] În cazul dat, autoarea pune semnul egalității între termenii de regim juridic şi condiție juridică.

De menționat că în literatura juridică națională s-a întreprins o încercare de a delimita noțiunea de statut juridic al străinului de cea de condiție juridică a străinului, realizată de către autorii V.Băieşu şi I.Căpățînă.[5] Astfel, ei consideră că statutul juridic al străinului îl formează totalitatea normelor juridice ale statului în care străinul se află şi prin care sunt stabilite drepturile şi obligațiile lui în acest stat, iar prin condiție juridică a străinului ei înțeleg nu doar totalitatea de drepturi şi obligații civile, dar şi acele drepturi şi obligații ce aparțin altor ramuri de drept, de exemplu, dreptului administrativ, financiar, fiscal etc., recunoscute străinului.

Spre deosebire de aceştia, din definițiile formulate de alți doctrinari (M.V. Antonescu, L.N. Galenskaia, V.I. Kisili, V.P. Pastuhov) reiese cu claritate că nu există deosebire între noțiunile de statut juridic şi condiție juridică, ele fiind sinonime.

Şi dacă statutul juridic şi condiția juridică sunt interpretate, pe bună dreptate, ca fiind identice, o serie de doctrinari ruşi consideră în genere că definițiile propuse nu sunt complete, iar termenii de statut juridic şi regim juridic diferă. Este cazul să facem referire la părerea juristului S.S. Alekseev, care defineşte regimul juridic ca sistem de influență caracterizat prin metode specifice de reglementare, precum şi printr-o procedură specială de recunoaştere a drepturilor şi obligațiilor cetățenilor străini.[6]

Confruntând definițiile aduse anterior, putem concluziona că termenul de regim juridic aplicat străinilor şi apatrizilor nu poate fi identificat cu termenul de statut (condiție) juridică, care include volumul drepturilor şi obligațiilor ce aparțin străinilor, deoarece regimul juridic reprezintă procedura stabilită de către stat şi temeiul în baza căruia are loc dobândirea şi realizarea de către cetățenii străini şi apatrizi a anumitor drepturi şi obligații.

Considerăm că termenii de statut juridic şi condiție juridică a străinilor sunt sinonime, iar regimul juridic

nu este identic cu celelalte două, deoarece regimul juridic este o noțiune mai vastă şi cuprinde metodele şi temeiurile (conform legislației naționale sau tratatelor bilaterale), în baza cărora drepturile sunt acordate cetățenilor străini şi apatrizilor. Deci, în baza regimului juridic oferit cetățenilor străini şi apatrizilor se conturează statutul juridic al acestor categorii de persoane care se află pe teritoriul statului de şedere.

În privința tratamentului aplicabil străinilor se constată existența mai multor tipuri de regimuri: *regimul național* – străinilor le sunt acordate aproape aceleaşi drepturi sociale, economice, culturale şi civile ca şi propriilor cetățeni, dar, în practică, o echivalare deplină în drepturi nu are loc; *regimul special* – statul acordă străinilor anumite drepturi prevăzute de legislația sa sau de convențiile internaționale la care acesta este parte; *regimului clauzei națiunii celei mai favorizate* (CNF) – străinului (cetățean al unui alt stat) i se acordă anumite drepturi în volum cel puțin egal cu volumul drepturilor acordate cetățeanului oricărui stat terț.

În opinia unor autori, în cazul CNF nu poate fi vorba despre un regim aparte, regim al reciprocității condiției juridice a străinului, deoarece semnarea unui tratat între state, prin care acestea se obligă să acorde cetățenilor statelor contractante un anumit regim juridic, fie special, fie al clauzei națiunii celei mai favorizate, deja presupune o reciprocitate la executarea prevederilor acestui tratat. La fel, simpla declarație a regimului de reciprocitate nu poate avea vreun efect pentru cetățenii statului străin atâta timp cât statul străin nu a admis asemenea condiție în relațiile cu cetățenii statului respectiv. Se mai consideră că declararea unui regim juridic statutului străinului cu condiția reciprocității este un impediment în dezvoltarea relațiilor dintre state, o practică inadmisibilă în relațiile interstatale.

Prin urmare, condiția juridică sau statutul juridic al străinului îl formează totalitatea drepturilor, cu excepția celor politice, care i se recunosc lui şi i se acordă de către legislația statului în care se află străinul. Volumul şi conținutul acestor drepturi se află în dependență directă de apartenența străinului la un stat, precum şi de nivelul relațiilor dintre statul de şedere al străinului şi statul al cărui cetățean el este, care se materializează în regimul juridic al condiției străinului.

Generalizând, putem conchide că drepturile şi îndatoririle cetățenilor străini şi ale apatrizilor sunt condiționate doar de două regimuri: regimul național şi special. De regulă, aceste regimuri sunt reglementate de legislația internă a Republicii Moldova. Anume de aceea, având caracter general, ele se răsfrâng asupra tuturor cetățenilor străini şi apatrizilor.

Note:

[1] *A se vedea:* O.Balan, E.Serbenco. *Drept internațional public*. Vol.1. – Chişinău, 2001, p.222.

[2] *A se vedea:* Л.Н. Галенская. *Правовое положение иностранцев в СССР.* – Москва, 1982, p.7.

[3] *A se vedea:* В.И. Кисиль, В.П. Пастухов. *Правовой статус иностранцев в СССР.* – Киев, 1987, p.28

[4] *A se vedea:* M.-V. Antonescu. *Regimul juridic al străinilor în România. Străinul-persoană fizică*. – Bucureşti: ALL Beck, 2000, p.2.

[5] *A se vedea:* V.Băieşu, I.Căpățână. *Drept internațional privat:* Note de curs. – Chişinău, 2000, p.167.

[6] *A se vedea:* С.С. Алексеев. *Общая теория права.* Том 1, 1981, p.245.